

Stypendia przyszłości III

praktyczny poradnik
o programach stypendialnych

Spis treści

Wstęp	3
Narracje wokół programu stypendialnego	6
Porady, dobre praktyki i wyzwania	6
Wypowiedzi organizatorów	9
Stypendia m.st. Warszawy im. Jana Pawła II	10
Program Stypendiów Pomostowych	11
Program Stypendialny Horyzonty	12
Program Stypendialny „Z rączki do rączki”	13
Stypendia św. Mikołaja	14
Stypendium im. Stanisława Wyspiańskiego	16
Stypendia British Alumni Society	17
Ocenianie talentów i osiągnięć, czyli jak decydować o tym, kto otrzyma stypendium?	19
Porady, dobre praktyki i wyzwania	20
Wypowiedzi organizatorów	23
Stypendia św. Mikołaja	24
Program Stypendialny Horyzonty	25
Stypendium im. Stanisława Wyspiańskiego	27
Stypendia British Alumni Society	27
Program Stypendialny „Z rączki do rączki”	30
Stypendia m.st. Warszawy im. Jana Pawła II	31
Program Stypendiów Pomostowych	32
Podsumowanie i plany na przyszłość	34

Wstęp

Jako zespół Fundacji Dobra Sieć mieliśmy przyjemność zrealizować wyjątkowy cykl spotkań pod hasłem „Stypendia przyszłości”, przeznaczony dla organizatorów programów stypendialnych. Z uwagi na sukces dwóch poprzednich cykli spotkań oraz chęć kontynuacji naszej misji, którą jest popularyzacja wiedzy o programach stypendialnych w Polsce i upowszechnianie standardów realizacji tychże programów, po raz trzeci – w formie zdalnej i stacjonarnej – zaprosiliśmy organizacje stypendialne do wspólnej rozmowy.

Spotkania umożliwiają **rozwój wiedzy o stypendiach, wymianę dobrych praktyk ich realizacji**, a także **budowanie relacji** między przedstawicielami organizacji prowadzących programy stypendialne. Jak wskazują osoby uczestniczące w spotkaniach:

Dla naszego zespołu udział w spotkaniach to zawsze wspiana okazja do wymiany doświadczeń oraz uczestnictwa w procesie wzajemnego ubogacania się nowymi ideami, pomysłami oraz możliwością spotkania kreatywnych i oddanych swojej pracy ludzi.

Bartłomiej Miąsko, Centrum Myśli Jana Pawła II

Wysoko oceniam wymianę doświadczeń między organizacjami, które działają na podobnym obszarze, a na co dzień działają w rozproszeniu. To inspiruje i daje cenną refleksję. Wysoko oceniam warsztat na zakończenie cyklu spotkań – dotyczący sposobu na ewaluację programu.

Elżbieta Broda, Fundacja EFC

Spotkania dla organizatorów pn. „Stypendia przyszłości” to bardzo potrzebna inicjatywa. Spotkania dają możliwość zatrzymania się, wyjścia na chwilę z bieżącej pracy i zastanowienia się nad wizją programów. (...) Spotkania dają możliwość

przyjrzenia się programom stypendialnym z różnych stron, pod względem różnych aspektów działania programów.

Spotkania dla organizatorów stypendiów są bardzo interesujące, dobrze przygotowane, ciekawie zaprojektowane, wnikliwie planowane. Poznawanie różnych programów stypendialnych jest inspirujące i rozwijające. Jest też budujące. Wspaniale jest widzieć, ile dobrego się dzieje, jak bogata jest oferta wsparcia dzieci i młodzieży.

Anna Grunwald, Fundacja Świętego Mikołaja

Od ponad 10 lat jako Fundacja Dobra Sieć przyglądamy się systemowi stypendiów społecznych w Polsce. Mowa o programach własnych realizowanych przez fundacje, stowarzyszenia, firmy, samorządy czy uczelnie wyższe.

Wiemy, że większość z nich ma na celu:

- wspieranie osób zdolnych i ambitnych,
- promowanie talentów i osiągnięć,
- motywowanie do dalszego kształcenia¹.

Podczas spotkania stacjonarnego zapytaliśmy uczestników o metaforę, której by użyli, żeby opisać swój program stypendialny. Okazuje się, że **stypendia mogą być trampoliną czy lokomotywą umożliwiającą rozwój.**

Każdy program ma jednak swoją specyfikę i każdy z nich można wyrazić inną metaforą.

Bazując na wypracowanych wspólnie dobrych praktykach, z jednoczesną uważnością na unikatowość każdego programu, mamy szansę na budowanie programów stypendialnych najwyższej jakości.

Programy te umożliwiają rozwój osób z różnymi talentami, potrzebami i doświadczeniami oraz promowanie mądrych i skutecznych programów społecznych.

Dziś po raz trzeci z nieskrywaną radością oddajemy w wasze ręce poradnik dla wszystkich osób, które są zainteresowane:

- budowaniem pozytywnych narracji wokół programów stypendialnych,
- strategiami tworzenia tychże programów, a także
- sposobami wyboru stypendystów i stypendystek.

Publikacja ta powstała dzięki współpracy wielu osób, które pracują w organizacjach przyznających stypendia i zgodziły się podzielić swoimi opiniami i doświadczeniami. Serdeczne podziękowania kierujemy do: Fundacji Edukacyjnej Przedsiębiorczości (Program Stypendiów Pomostowych), Funduszu Lokalnego Masywu Śnieżnika (Program Stypendialny „Z rączki do rączki”), Edukacyjnej Fundacji im. Romana

¹ Mapa stypendiów III. Raport z badania programów stypendialnych w Polsce 2019–2020, Fundacja Dobra Sieć, Warszawa 2021. Raport powstał na zlecenie i przy wsparciu Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności.

Czerneckiego (Program Stypendialny Horyzonty), Centrum Myśli Jana Pawła II (Stypendia m.st. Warszawy im. Jana Pawła II), Stowarzyszenia im. Stanisława Wyspiańskiego (Stypendium im. Stanisława Wyspiańskiego), British Alumni Society (Stypendia British Alumni Society), L'Oréal Polska (Program Stypendialny L'Oréal Dla Kobiet i Nauki) oraz Fundacji Świętego Mikołaja (Stypendia św. Mikołaja).

Dziękujemy także za wsparcie Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności, która jest partnerem portalu [MojeStypendium.pl](https://mojestypendium.pl), a także była gospodarzem stacjonarnego spotkania w listopadzie 2023 roku.

Narracje wokół programu stypendialnego

Pierwsza część poradnika dotyczy narracji, które tworzą się wokół programów stypendialnych. Interesowało nas to, jak mówić o stypendiach i stypendystach oraz w jaki sposób budować:

- ciekawe narracje wokół programu stypendialnego,
- poczucie dumy z przynależności do programu stypendialnego, a także
- pozytywne skojarzenia wokół stypendiów.

Podczas wrześniowego spotkania poświęconego tym zagadnieniom gościliśmy trzy osoby, które podczas krótkich, eksperckich wystąpień opowiedziały o sposobach na budowanie inspirujących narracji wokół trzech różnorodnych programów stypendialnych. Byli to:

- Barbara Stępień, L'Oréal Polska, Program Stypendialny L'Oréal Dla Kobiet i Nauki,
- Zuzanna Komornicka, Fundusz Lokalny Masywu Śnieżnika, Program Stypendialny „Z rączki do rączki”,
- Bartłomiej Miąsko, Centrum Myśli Jana Pawła II, Stypendia m.st. Warszawy im. Jana Pawła II.

Wypowiedzi ekspertów były wstępem do sekcji pytań i odpowiedzi oraz dalszej, pogłębionej dyskusji. Refleksje z tego spotkania zbieramy zaś w tej części poradnika.

Porady, dobre praktyki i wyzwania

Krajobraz stypendiów w Polsce jest niezwykle różnorodny – programy stypendialne różnią się celami, charakterem, zasięgiem, grupą odbiorców, skalą działania,

typem organizatora. Stąd bierze się również zróżnicowanie metod i podejść do budowania pozytywnych narracji wokół tych programów.

Niewątpliwą wartością jest jednak **namysł nad adekwatnym sposobem komunikacji o stypendiach, który buduje pozytywne skojarzenia i niweluje negatywne stereotypy (piętno zapomogi, wstydlivej pomocy, jednostronnych korzyści)**². Dla osób uczestniczących w spotkaniu stypendia kojarzyły się z rozwojem (pasji), szansą, społecznością, edukacją, zmianą, uznaniem, wymianą doświadczeń. A jak sprawić, by ciekawe skojarzenia budził nasz program stypendialny?

1. Misja i cel programu stypendialnego powinna opierać się na analizie potrzeb i być spójna z obszarem działalności i ogólną misją organizacji. Spójność przekazu (i działań!) buduje zaufanie i wiarygodność programu, tworząc zaangażowaną i troszczącą się o jego rozwój społeczność. Jak wspomina Zuzanna Komornicka z Funduszu Lokalnego Masywu Śnieżnika, należy znaleźć „serce i duszę programu”. Pomocne przy tym jest narzędzie Brand DNA, które opiera się na kluczowych pytaniach, takich jak: Jakie są cel, kluczowe przesłanie i wartości projektu? Kim są jego odbiorcy i jakie mogą otrzymać korzyści? Nie istnieje rzecz jasna jeden idealny Brand DNA programu stypendialnego. Inny charakter („serce i duszę”) programu ma lokalny program stypendialny dla młodych artystów, a inny – prestiżowy program stypendialny dla badaczy. Znalezienie i konsekwentne wdrażanie strategii działania i komunikacji zgodnej z DNA programu pozwala na budowanie unikatowej narracji wokół programu i wyróżnienie się na tle innych.

2. Budowanie narracji wokół programu stypendialnego... nigdy się nie kończy. Słabością bywa więc:

- realizacja wyłącznie kampanii informacyjnej o rekrutacji (np. jedynie raz w roku, w czasie naboru do danej edycji programu);
- brak monitorowania zmian i budowanie narracji bez wdrażania modyfikacji, czyli przyjęcie, że świat, w tym odbiorcy i ich oczekiwania, „stoją w miejscu”, a początkowo stworzona strategia komunikacji i promocji może służyć przez wiele lat bez zmian;
- opieranie się wyłącznie na opiniach i wrażeniach zespołu organizacji, która prowadzi dany program. Łatwo wtedy popaść w samozadowolenie, a trudniej o konstruktywną krytykę i informację zwrotną na temat działań, które sami tworzymy;
- komunikacja jednostronna, bez dialogu z odbiorcami, tylko o charakterze informacyjnym – na wzór tablicy ogłoszeń. Trudniej wówczas o zebranie opinii dotyczącej odbiorców i ich zaangażowanie. Otwarcie na dialog pozwala łatwiej utożsamić się (dawnym, przyszłym i obecnym) odbiorcom z programem, gdy choćby w skromnym wymiarze mogli przyczynić się do jego rozwoju.

² Por. Jan Domaniewski, *Stylebook komunikacji zadaniowej dla stypendiów w Polsce*, Warszawa 2013, s. 2. Publikacja powstała na zlecenie Fundacji Dobra Sieć i Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności. Jest efektem pracy środowiska skupionego wokół programów stypendialnych.

3. Budowanie pozytywnych narracji wokół programów stypendialnych to długofalowy proces. Zwłaszcza innowacyjne, nowe bądź niszowe programy stypendialne mogą w początkowym okresie spotkać się ze sceptycyzmem odbiorców, lecz konsekwentny rozwój ich spójnej strategii promocji, a także pokazywanie realnych efektów działań służy wzrostowi zaufania i popularności programu.

Wbrew pozorom programy stypendialne nie zawsze zatem budzą automatycznie pozytywny odbiór społeczny. Analogicznie jak przy realizacji innych projektów społecznych należy zadbać o przemyślaną i klarownie komunikowaną misję programu. Używając porównania, budowanie narracji wokół programów stypendialnych to nie sprint, lecz maraton. Podobnie jak realizacja celów i misji społecznych, którym te programy służą. Jednakże jest to wyzwanie, które warto podjąć. Przykładem programu, który z roku na rok uzyskiwał coraz większe uznanie i prestiż, jest Program Stypendialny L'Oréal Dla Kobiet i Nauki.

4. Komunikacja o programach stypendialnych powinna angażować – w miarę możliwości – stypendystów i stypendystki oraz inne osoby, które uczestniczą w realizowaniu programu. Pokazywanie sylwetek odbiorców oraz zespołu, który realizuje program, wraz z opisami ich ścieżki, wartości, którymi się kierują, doświadczeń, sukcesów to ogromna wartość dodana strategii komunikacji i promocji.

Oprócz wizerunków (zdjęć, filmów itd.) równie cenne są cytaty, ukazujące, w jaki sposób, jakim językiem wypowiadają się o programie jego odbiorcy i twórcy. Programy stypendialne są tworzone dla konkretnych ludzi i przez konkretnych ludzi, a ich celem jest wspieranie rozwoju osób. Dlatego też abstrakcyjna, pozbawiona prawdziwych historii komunikacja wokół programu stypendialnego może skutkować brakiem wiarygodności i depersonalizacją przekazu. Zarówno z perspektywy darczyńców, sponsorów, partnerów, jak i samych odbiorców – przyszłych, obecnych i dawnych stypendystów. Taki osobisty przekaz warto uzupełnić także konkretnymi danymi i liczbami, by pokazać np. skalę programu i dotychczasowe rezultaty.

Należy jednak pamiętać, że tylko pewna część osób będzie gotowa na publiczne opowiadanie o sobie. Kluczowe jest zatem danie możliwości decyzji na temat tego, w jakim stopniu każda osoba chce zaangażować się w tworzenie komunikacji o programie stypendialnym. Może to wynikać z wielu przyczyn, jak choćby dyskomfortu psychicznego wynikającego z upubliczniania swojej historii, wstydu (jeśli program stypendialny ma charakter socjalny) czy braku wiary w to, że własne osiągnięcia są cenną historią, którą warto przekazać innym. Co więcej, nie zapominajmy także o formalnościach, czyli świadomych zgodach na np. wykorzystanie wizerunku.

5. Budowanie narracji wokół programu stypendialnego to wspólny wysiłek. To nie tylko angażowanie różnych osób, lecz także wyjście poza kanały organizacji, która tworzy program. Dużą rolę może odgrywać obecność w mediach (dopasowanych do celu i odbiorców programu, np. mediach branżowych, lokalnej prasie, tematycznych portalach informacyjnych). Posługiwanie się różnorodnymi kanałami dotarcia

pozwała powiększyć skalę oddziaływania programu oraz dotrzeć do odbiorców preferujących różny sposób zdobywania informacji.

Doświadczenia organizacji pokazują również, jak ważne jest bezpośrednio zaangażowanie absolwentów i absolwentek programu w jego popularyzację. Metody są również dobrane do specyfiki grupy odbiorców, np. wywieszanie plakatów w swojej szkole czy na uczelni, uczestnictwo w filmach promocyjnych, rekomendowanie nowych osób do programu czy promocja naboru na swoich profilach w mediach społecznościowych.

6. Stypendia to nie tylko wsparcie finansowe, lecz także programy niosące innego typu wartości oraz działania. Programy, w których nie tylko przekazuje się środki finansowe, lecz także dba o inne potrzeby odbiorców, cieszą się zazwyczaj większą popularnością i zaufaniem, a także mają większą szansę nieść długofalową zmianę.

Zespół Fundacji EFC i Fundacji Liderzy Przemian wspominali o tym, że to właśnie aspekty pozafinansowe programu są wymieniane przez absolwentów i absolwentki programów jako najważniejsze, najbardziej cenione elementy wsparcia. Do nich należy m.in. budowanie więzi, poznanie rówieśników, osób o podobnych zainteresowaniach oraz ekspertów i ekspertek, wspólne wyjazdy integracyjne i edukacyjne, wsparcie w trudnych momentach czy uczestnictwo w ciekawych wydarzeniach. Ogromną wartością dodaną programów stypendialnych jest zatem danie narzędzi do tego, by stypendyści i stypendystki mogli razem spędzić czas, poznać się, a także razem podejmować różnorodne, np. edukacyjne czy społeczne, działania. Równie cenne jest także wspólne celebrowanie sukcesów i budowanie samoświadomości młodzieży na temat ich talentów i mocnych stron. Dobrym przykładem są Stypendia m.st. Warszawy im. Jana Pawła II, które oferują specjalne warsztaty czy możliwość realizacji autorskich projektów (np. Gra o Wolność – gra miejska, debata o Czeczenii, malowanie w duetach, Ostatnie Drzwi – poznanie kultury ludowej, Podziel się Talentem – korepetycje stypendystów dla stypendystów). Co ważne, wynika to bezpośrednio z diagnozy potrzeb samych odbiorców i świadomej decyzji, że program będzie promować sprawczość, autonomiczność i aktywność młodzieży oraz jej wielopłaszczyznowy rozwój.

Wypowiedzi organizatorów

W tej części z przyjemnością dzielimy się wypowiedziami osób reprezentujących różnorodne organizacje (instytucje samorządowe, fundacje i stowarzyszenia), które przyznają stypendia w Polsce. Znajdziecie tutaj nie tylko historie sukcesów, dobre praktyki, praktyczne porady, lecz także opisy wyzwań, z którymi mierzą się organizatorzy programów stypendialnych. Mamy nadzieję, że będzie to dla was inspirująca lektura, przybliżająca realia prowadzenia inicjatyw stypendialnych i rozwojowych. Dziękujemy za otwartość osób, które zdecydowały się opowiedzieć o realiach prowadzenia programów!

Stypendia m.st. Warszawy im. Jana Pawła II

**BARTŁOMIEJ MIĄSKO, SPECJALISTA DS. STYPENDIÓW,
CENTRUM MYŚLI JANA PAWŁA II**

O programie

Stypendia m.st. Warszawy im. Jana Pawła II to program stypendialny kierowany do uczniów i studentów pobierających naukę w Warszawie, odznaczających się zaangażowaniem społecznym, naukowym, sportowym i artystycznym, których rodziny osiągają dochody nie wyższe niż 2500 zł netto na osobę w rodzinie. Nasze stypendia to nie tylko comiesięczne przelewy od 500 do 1500 złotych, lecz także – co ważniejsze – cały program różnego rodzaju warsztatów, kursów oraz form zaangażowania w działalność Centrum Myśli Jana Pawła II.

Jak budować ciekawe narracje wokół programu stypendialnego?

W naszej pracy nad promocją stypendium zastanawialiśmy się, co oznacza „ciekawa narracja”. Uznaliśmy, że pokażemy stypendium jako zarówno coś elitarnego, jak i szeroko dostępnego. Dlaczego elitarnego? Ponieważ jest dość ograniczona pula stypendiów na każdy rok i tylko najlepsi kandydaci mogą je otrzymać. Dlaczego w takim razie mówimy o szerokim dostępie? Ponieważ każdy ma jakieś talenty i często nawet o tym nie wie. Nie musisz chodzić do najlepszej szkoły czy być genialnym matematykiem. Możesz być oddanym wolontariuszem w świetlicy czy grać w klubie sportowym albo być aktorem. To twoje talenty są twoją szansą.

Czy otrzymanie stypendium to powód do dumy?

Chcemy, by otrzymanie stypendium było powodem do dumy. Żeby tak się działo, staramy się pokazać, że miasto docenia talenty i starania naszych stypendystów. Ważnym punktem w roku jest gala inauguracyjna stypendiów. Zawsze staramy się wybrać prestiżowe miejsce (Muzeum Polin, Centrum Nauki Kopernik), by w czasie bogatego programu i w obecności władz miasta powiedzieć jedno wielkie „dziękuję i gratuluję”. Kolejnym punktem jest proponowanie bogatego programu zajęć, które dają naszym stypendystom namacalne umiejętności. Nawet tak drobna rzecz jak dobre jedzenie w czasie spotkań może budować poczucie dumy.

Jak zaangażować stypendystów do promocji programu stypendialnego?

Nasza kampania promocyjna opiera się na prezentacji talentów naszych stypendystów. Ich dobór pokazuje, jak różne rzeczy robią i jak wiele talentów posiadają. Dzięki temu łatwiej identyfikować się z nimi naszej grupie docelowej.

Program Stypendiów Pomostowych

KAROLINA BIEL, MŁODSZA SPECJALISTKA DS. KOMUNIKACJI I PR,
FUNDACJA EDUKACYJNA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

O programie

Stypendia Pomostowe to prestiżowy program, który od ponad 20 lat wspiera zdolną młodzież z małych miejscowości w studiowaniu. Jego głównym działaniem jest wspomaganie maturzystów chcących kontynuować naukę na wyższych uczelniach przez przyznawanie im stypendium na I rok studiów. Beneficjenci, otrzymujący stypendia na I roku, osiągający dobre wyniki w nauce mogą korzystać ze stypendiów podczas kolejnych lat edukacji akademickiej. Oprócz wsparcia finansowego studenci mają możliwość uczestniczenia w szkoleniach, warsztatach i konferencjach naukowych oraz aplikowania na staże zagraniczne, mają także dostęp do platformy e-learningowej.

Jak budować ciekawe narracje wokół programu stypendialnego?

Pokazujemy serce programu, czyli stypendystów. Ludzie i ich historie są zawsze ciekawsze niż suche fakty. Publikujemy zdjęcia prawdziwych ludzi np. ze szkoleń i z wydarzeń.

Czy otrzymanie stypendium to powód do dumy?

Otrzymanie stypendium, szczególnie stypendium naukowego, to zawsze powód do dumy. Jest zwieńczeniem starań ucznia/uczennicy, nagrodą za pracę wkładaną w osiągnięcie wysokich wyników w nauce.

Żeby stypendium stało się powodem do dumy, przede wszystkim należy podkreślać, że nie każdy może je otrzymać, a takie wyróżnienie jest wyjątkowe. Powinniśmy chwalić starania swoich stypendystów i stypendystek. Na pewno przyda się podkreślenie prestiżowości programu stypendialnego, w którym otrzymują stypendium. Rozpoznawalność programu podnosi jego wartość, co może skutkować zwiększeniem poczucia własnej wartości stypendystów i ich dumy.

Duma z pobierania stypendiów może okazać się ważna w nastawieniu studenta czy studentki do realizacji celów. Jeśli zostali docenieni za swoją ciężką pracę, to stypendium inspirowanie ich do dalszego działania.

Jak zaangażować stypendystów do promocji programu stypendialnego?

Dobrze angażować stypendystów przy różnych okazjach (wydarzeniach, warsztatach itp.), robić im zdjęcia (za ich zgodą) albo prosić o krótkie wypowiedzi. To urealnienie przekaz dla zewnętrznych odbiorców.

Program Stypendialny Horyzonty

**ELŻBIETA BRODA, KOORDYNATORKA W WOJEWÓDZTWIE POMORSKIM,
FUNDACJA EFC**

**ANDRZEJ PIĘKOŚ, KOORDYNATOR W WOJEWÓDZTWIE MAZOWIECKIM,
FUNDACJA EFC**

O programie

Program stypendialny Fundacji EFC jest skierowany do zdolnych młodych ludzi z małych miejscowości, którzy są gotowi na kontynuowanie nauki w liceum bądź technikum w dużym mieście. Celem stypendium poza wsparciem finansowym jest wzmocnienie kompetencji kulturowych i społecznych stypendystów oraz wyrównanie nierówności edukacyjnych.

Jak budować ciekawe narracje wokół programu stypendialnego?

Program stypendialny najczęściej jest postrzegany jako wsparcie finansowe. Oferty wyliczają profity dla beneficjentów. Perspektywa pomocy finansowej czy rzeczowej oferowanej w ramach stypendium jest istotna, jednak naszym zdaniem ważniejsze są historie osób, które otrzymały stypendium. W jaki sposób korzystanie z programu wpłynęło i wpływa na życie tych osób i ich rodzin? Jakie wartości stoją za danym programem stypendialnym, dlaczego organizacje decydują się przyznawać te stypendia? Cele realizacji programu stypendialnego nie powinny koncentrować się jedynie wokół pomocy materialnej. Przekazanie środków dla potrzebujących nie może być jedynym celem programu stypendialnego.

Czy otrzymanie stypendium to powód do dumy?

Otrzymanie stypendium może być powodem do dumy tym większym, im większą energię i wysiłek wkłada osoba, która o nie aplikuje. Dobrze, jeśli wsparcie jest udzielane osobom, które w jakiś sposób na nie zasłużyły – dzięki temu możemy stworzyć grupę beneficjentów wyróżniających się cechami właściwymi niewielkiemu, elitarnemu gronu. Prowadzenie rekrutacji w formie konkursu może pozytywnie wpływać na wzrost poczucia dumy i przynależności do danego programu stypendialnego. Z kolei budowanie wartości wokół np. wyrównywania szans czy zwiększenia dostępności dla osób wykluczonych czy z mniejszymi zasobami, które na swojej drodze potrzebują większego wsparcia ze względu na doświadczane bariery, może te osoby dowartościować jako równe innym. To wcale nie umniejsza ich osobistym osiągnięciom, aspiracjom czy ambicjom.

Jak zaangażować stypendystów do promocji programu stypendialnego?

Należy zacząć od tego, żeby oferta stypendialna była przejrzysta i zrozumiała dla wszystkich odbiorców. Warto angażować beneficjentów w działania, które są organizowane wokół stypendium przez cały rok, a nie tylko w okresie rekrutacji i promocji programu. Dodatkowym atutem jest budowanie społeczności osób zrzeszonych

wokół stypendium – zarówno obecnych, jak i byłych stypendystów, umożliwiając im komunikację, angażując w sprawy i wydarzenia programu, tworząc przestrzeń do budowania relacji. Jest duża szansa na to, że będziemy mieli grupę osób, które wyznają podobne wartości i identyfikują się z programem, w którym uczestniczyli lub uczestniczą. W momencie, w którym zbudujemy poczucie identyfikacji, zaangażowanie do promocji programu będzie dosyć łatwe i może być naturalnym odruchem beneficjentów.

Program Stypendialny „Z rączki do rączki”

ZUZANNA KOMORNICKA, SPECJALISTKA DS. KOMUNIKACJI I PROMOCJI,
FUNDUSZ LOKALNY MASYWU ŚNIEŻNIKA

O programie

Program Stypendialny „Z rączki do rączki” istnieje ponad 20 lat i jako dobra praktyka jest powielany przez organizacje pozarządowe w innych społecznościach lokalnych. Jego główna idea to wsparcie utalentowanych osób, które zazwyczaj pochodzą z niezamożnych rodzin. W tym programie każdy może być darczyńcą. Nawet najmniejsza wpłata trafia do głównej puli finansowej, z której są tworzone stypendia dla uczniów ze szkoły podstawowej, ponadpodstawowej i studentów mieszkających na terenie czterech gmin Masywu Śnieżnika.

Jak budować ciekawe narracje wokół programu stypendialnego?

Budowanie narracji to jedno z największych wyzwań, z którym mierzą się organizacje pozarządowe. Cała tajemnica tkwi w tym, by zaprojektować odpowiedni przekaz, który przy wykorzystaniu skutecznych narzędzi reklamowych trafi do konkretnej grupy odbiorców. Jednym z działań, które zastosowaliśmy w Funduszu Lokalnym Masywu Śnieżnika, było stworzenie person i mapy empatii. Pomogły nam one kompleksowo zwizualizować i utożsamić się z naszymi potencjalnymi darczyńcami i partnerami. Wiedząc, jakie mają potrzeby, pragnienia, a także obawy, jakimi kierują się wartościami i motywacjami do działania, możemy zbudować spójny model odbiorcy marki, zdefiniować czynniki wpływające na podjęcie przez niego decyzji o przekazaniu darowizny, a także stworzyć angażujące treści. Mając taką wiedzę, o wiele łatwiej jest nam tworzyć materiały promocyjne dotyczące np. prezentacji sylwetek oraz historii i osiągnięć naszych stypendystów czy posty w mediach społecznościowych o korzyściach dla fundatorów stypendiów.

Czy otrzymanie stypendium to powód do dumy?

Otrzymane stypendium to zdecydowanie powód do dumy. Komisja stypendialna, w której skład wchodzi członkowie naszej organizacji, nauczyciele, przedstawiciele firm czy instytucji publicznych, pieczołowicie analizują każdą kandydaturę. Tu nie tylko poziom dochodów jest kluczowy, lecz także wyniki w nauce i zaangażowanie społeczne. Często też prowadzimy wywiad społeczny, by rozwiązać własne wątpliwości.

Zostają wybierane osoby utalentowane, z pasją i chęcią do rozwoju. Często stypendia są wręczane podczas sesji rady miejskiej lub w szkole, by nadać im rangę. Dodatkowo otrzymane zaświadczenie o stypendium może w przyszłości ułatwić zapisanie się na staż, praktyki czy znalezienie pracy.

Jak zaangażować stypendystów do promocji programu stypendialnego?

W zeszłym roku zorganizowaliśmy z naszymi stypendystami cykl zajęć edukacyjnych, który nie tylko wzmocnił nasze relacje ze stypendystami i sprawił, że bardziej się identyfikują z naszą organizacją, lecz także im uświadomił, że odgrywają bardzo istotną rolę w budowaniu marki programu. Wspólne omówienie wyzwań, pomysłów na działania promocyjne zachęciło ich zarówno do większego zaangażowania na naszej grupie dyskusyjnej i w mediach społecznościowych, jak i wsparcia przy realizowanych przez nas projektów.

Stypendia św. Mikołaja

**ANTONINA GRZĄDKOWSKA, KOORDYNATORKA PROGRAMU,
FUNDACJA ŚWIĘTEGO MIKOŁAJA**

O programie

Fundacja Świętego Mikołaja od 2010 roku prowadzi Stypendia św. Mikołaja – program, dzięki któremu zdolni, utalentowani i zaangażowani społecznie uczniowie z niezamożnych rodzin mogą pielęgnować swoje pasje i rozwijać skrzydła. Fundacja współpracuje z ponad 300 szkołami w całej Polsce, zwłaszcza w małych miejscowościach. W roku szkolnym 2023/2024 Stypendium św. Mikołaja otrzymało 341 uczniów.

Jak budować ciekawe narracje wokół programu stypendialnego?

Warto najpierw zadać sobie pytanie o to, do kogo kierujemy naszą opowieść, a następnie jaka jest nasza filozofia pomagania, co nas wyróżnia i co jest naszą supermocą.

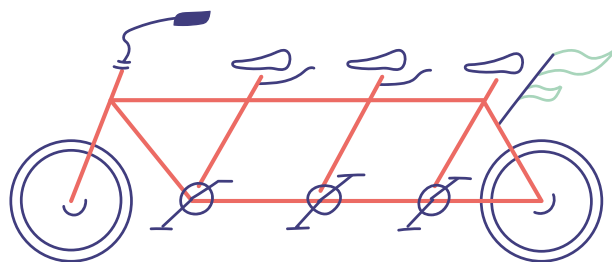
Stypendia św. Mikołaja to program, który ma za zadanie łączyć darczyńców, potrzebujące wsparcia finansowego młode osoby oraz szkoły, które wedle przyjętej filozofii są sercem programu. Budując narracje, musimy pamiętać o trzech zupełnie różnych grupach odbiorców: darczyńcach, uczniach i ich rodzicach oraz nauczycielach.

Darczyńcy są przede wszystkim zainteresowani możliwością uczestnictwa w pozytywnej zmianie świata, chcą znać problemy dzieci i młodzieży oraz otrzymać proste wskazówki dotyczące tego, jak można włączyć się w pomoc. Zależy im na transparentnym systemie i informacji zwrotnej o tym, jakie efekty przyniosła przekazana przez nich pomoc. Narracja jest więc budowana z wykorzystaniem danych statystycznych, przeplatana historiami konkretnych dzieci.

Do stypendystów i ich rodziców kierujemy narrację tworzoną wokół tematu szansy, którą jest stypendium. W tej komunikacji nie epatujemy zbyt mocno trudnościami finansowymi, ale raczej mówimy o inwestycji w talenty i pasję, o rozwijaniu skrzydeł.

Odmienną grupą są nauczyciele. To oni są liderami idei stypendialnej w swojej szkole, a często i w całej miejscowości. Narracja, z którą się do nich zwracamy, dotyczy więc przede wszystkim idei solidarności, wiary w to, że wspólnie możemy pomagać uczniom. Odwołujemy się w naszej narracji m.in. do bliskich relacji, bycia częścią grupy i możliwości włączenia do społeczności solidarnych szkół, korzyści osobistych dla nauczycieli, takich jak rozwój indywidualny i dostęp do szkoleń.

Budując te trzy różne narracje, tworzymy całościową opowieść o naszej filozofii pomagania przez Stypendia św. Mikołaja. Jest to opowieść właśnie o łączeniu, o solidarności w rozumieniu Tischnerowskim, a więc: „Jeden drugiego ciężary noście”.

Czy otrzymanie stypendium to powód do dumy?

Zależy nam, by szkoła miała pewną autonomię, jeżeli chodzi o sposób, w jaki opowiada o stypendiach w swojej społeczności. Są zatem szkoły, które z pełną pompą, na dużej scenie wręczają stypendystom przygotowane przez nas dyplomy oraz prezentują ich sylwetki na szkolnej stronie i w mediach społecznościowych. Są też takie placówki, które uzgadniają z nami, że informacja o tym, kto otrzymuje stypendium w szkole, ma być utajniona.

Akceptujemy te różne podejścia, bo wiemy, że wynikają one z kultury szkolnej, a także z tego, czy stypendium trafiło do dziecka, które wykazało się wybitnym talentem, czy do dziecka, które choć jest bardzo zdolne, to przede wszystkim pochodzi z rodziny w bardzo trudnej sytuacji finansowej.

Jak zaangażować stypendystów do promocji programu stypendialnego?

Stypendia św. Mikołaja nie są wyłącznie stypendiami naukowymi czy za zasługi, są również wsparciem o charakterze socjalnym dla dzieci z niezamożnych rodzin. Oznacza to, że nie każdy z naszych stypendystów chce opowiadać całemu światu swoją historię. Wiedząc jednak, że prawdziwe historie indywidualnych osób są najciekawsze i najbardziej wiarygodne, staramy się co jakiś czas wybierać takich

stypendystów, którzy mogą opowiedzieć więcej o sobie i otrzymanym wsparciu. Sprawdził się w zeszłym roku konkurs talentów dla stypendystów „Mam tę moc”, w ramach którego stypendyści w jednogminutowych filmikach prezentowali swoje talenty. Konkurs był dobrowolny. Stypendystów, którzy mają szczególne osiągnięcia zapraszamy także do udziału w nagraniach promujących program stypendialny.

Szczególną kategorią naszych podopiecznych są uczestnicy Akademii Liderów. W tym programie rekrutacja jest prowadzona co roku, a uczestnicy poprzednich edycji są włączeni do aktywnej promocji programu. Przygotowujemy posty do mediów społecznościowych z ich wypowiedziami, zdjęciami i nagraniami wideo. Wysyłamy im plakaty, z prośbą o wywieszenie w miejscach, w których mogą być osoby zainteresowane udziałem. Ten rodzaj promocji jest wyjątkowo skuteczny.

Stypendium im. Stanisława Wyspiańskiego

**ARKADIUSZ KLEJ, PREZES HONOROWY STOWARZYSZENIA
IM. STANISŁAWA WYSPIAŃSKIEGO**

O programie

Stypendium im. Stanisława Wyspiańskiego jest skierowane do młodych nonkonformistów między 18. a 27. rokiem życia. Każdego roku 10 osób otrzymuje wsparcie mentoringowe, dostęp do szkoleń oraz dofinansowanie do wyjazdów. Ponadto jedna osoba otrzymuje nagrodę pieniężną w wysokości 18 000 złotych. Nabór do stypendium odbywa się rokrocznie we wrześniu i w październiku.

Czy otrzymanie stypendium to powód do dumy?

Bardzo ważne jest rozróżnienie dotyczące tego, co my właściwie przyznajemy.

W zależności od zasad programu, którymi się on kieruje, możemy (przykładowo) mówić o: plebiscycie (w którym decydująca jest liczba głosów), stypendium (na realizację czegoś), nagrodzie (o którą konkurują kandydujący) czy konkursie (doceniającym za jakieś osiągnięcie). Wyróżnienie w każdym z nich może być powodem do dumy, jednak jest to w szczególności uzasadnione w przypadku plebiscytu i nagrody.

Ważne jest zbudowanie rozpoznawalności organizacji w środowiskach kandydatów. Można to robić zarówno przez płatną promocję, jak i przez współpracę z finalistami. Przykładowo – w SSW staramy się zadbać o to, by nasi finaliści mieli estetyczne zdjęcia z gali stypendium i to one każdego roku zapewniają nam dużą część zasięgów. Ponadto, gdy nasi finaliści prowadzą z naszą pomocą działania w terenie, staramy się zadbać o patronaty medialne w kanałach, które mają duże zasięgi – radiu, prasie drukowanej. Celem tych działań nie jest dotarcie do nowych aplikujących, ale budowanie świadomości, że stypendium istnieje.

Stypendia British Alumni Society

MARZENA REICH, WICEPRZEWODNICZĄCA, SCHOLARSHIP OFFICER,
BRITISH ALUMNI SOCIETY

O programie

Dzięki programowi Stypendia BAS zapewniamy naszym podopiecznym dwuletnią naukę w angielskiej szkole z internatem zakończoną maturą ze zwolnieniem z czesnego i kosztów zakwaterowania. Stypendyści wyjeżdżają do UK po ukończeniu II klasy polskiego LO, po czym uzyskują albo maturę angielską A-level, albo maturę międzynarodową IB. Wielu następnie studiuje na uczelniach w USA lub innych krajach Unii Europejskiej. Program Stypendia BAS czerpie z moich wcześniejszych doświadczeń z programem stypendialnym Towarzystwa Szkół Zjednoczonego Świata, w którym uczestniczyłam w latach 1990–2009.

Jak budować ciekawe narracje wokół programu stypendialnego?

Staramy się przedstawiać nasze stypendia jako:

- wielką przygodę, połączoną ze spotkaniem z inną kulturą i konfrontacją z własnymi ograniczeniami,
- wielką szansę na wejście w świat zupełnie innych możliwości,
- wejście do rodziny stypendystów i organizacji BAS.

Czy otrzymanie stypendium to powód do dumy?

Otrzymanie Stypendium BAS jest widziane jako wielki powód do dumy, pewnie przede wszystkim ze względu na międzynarodowy charakter i bardzo dużą selekcję. Kilka, czasem kilkanaście stypendiów, o które ubiega się dobrze ponad setka kandydatów, to liczba, która daje laureatom poczucie wielkiego sukcesu.

BAS stara się pogłębić to poczucie przez staranny dobór wszystkich elementów kwalifikacji stypendialnej. Ma ona prestiżowych patronów: Ambasadę Brytyjską, Polską Akademię Nauk, Oxford and Cambridge Society in Poland oraz Oxford University Press. Rozmowy kwalifikacyjne odbywają się w gmachu Polskiej Akademii Nauk, a na spotkanie z kandydatami przychodzą członkowie Zarządu BAS. Po przyznaniu stypendiów i zatwierdzeniu kandydatur przez szkoły odbywa się uroczyste wręczenie dyplomów stypendysty zorganizowane na terenie Ambasady Brytyjskiej i z udziałem jej przedstawicieli. Dyplomy stypendysty zawierają informację o patronach kwalifikacji i podpis ambasadora Zjednoczonego Królestwa. Wszystko to sprawia, że Stypendia BAS są rzeczywiście postrzegane jako bardzo prestiżowe.

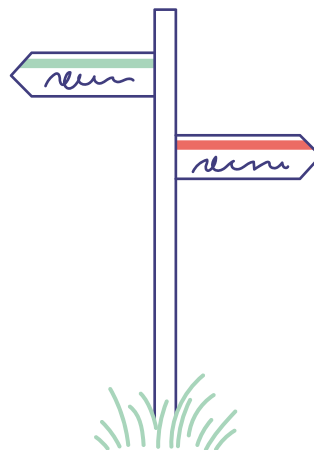
Ma to duże znaczenie, bo sprzyja chęci utrzymywania kontaktów oraz promowania stypendium wśród kolejnych roczników. Jest to bardzo ważne dla rozwoju naszej organizacji.

Jak włączyć stypendystów do promowania?

Organizatorzy, którzy sami byli kiedyś stypendystami BAS, włączają uczestników programu do jego promocji, zachęcając ich do dzielenia się swoim sukcesem. Postrzeganie stypendium BAS jako rzeczywiście dużego osiągnięcia wybitnie sprzyja chęci promowania – przecież niejako przy okazji buduje się swoją markę osobistą. Stypendyści promują stypendia przez:

- swoje social media,
- profil Stypendia BAS na Instagramie,
- organizowanie spotkań online z zainteresowanymi,
- wizyty w szkołach i spotkania grupowe – zwłaszcza w VIII klasach szkoły podstawowej, gdzie dyrekcja nie postrzega Stypendiów BAS jako zagrożenia w postaci odejścia najzdolniejszych uczniów.

Inną formą aktywizowania stypendystów jest powierzanie niektórym z nich ról przy samej kwalifikacji. Chodzi o wchodzenie w skład zespołów oceniających zgłoszenia. Duża grupa oceniających minimalizuje subiektywność ocen.

Ocenianie talentów i osiągnięć, czyli jak decydować o tym, kto otrzyma stypendium?

Druga część poradnika dotyczy kolejnego strategicznego elementu budowy i rozwoju programów stypendialnych – wyboru grupy docelowej oraz sposobów rekrutacji i selekcji kandydujących osób. Zadaliśmy w gronie organizatorów programów stypendialnych wiele pytań, takich jak:

- W jaki sposób decydujecie o przyznaniu stypendiów i dlaczego?
- Jakie kryteria i elementy rekrutacji (np. średnia ocen, rozmowa kwalifikacyjna, list rekomendacyjny, zadanie rekrutacyjne) pomagają w mądrym, sprawiedliwym wyborze laureatów i laureatek?
- Czy istnieje idealny stypendysta? A idealny program stypendialny?

Część z zadawanych pytań prowokowała burzliwą dyskusję, gdyż **sposoby rekrutacji i charakterystyki grupy docelowej programów stypendialnych nierzadko diametralnie się od siebie różnią**. Dla przykładu w niektórych programach dominuje podejście ilościowo-punktowe (maksymalna kwantyfikacja wskaźników), w innych szczególną wagę przykładają się do osobowości, postawy i wartości kandydujących. Listopadowe spotkanie w siedzibie Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności było połączeniem kreatywnej debaty wokół zróżnicowanych punktów widzenia i strategii tworzenia programów stypendialnych, eksperckiego wykładu Arkadiusza Kleja oraz pracy w parach nad jego autorskim narzędziem zaprojektowanym dla twórców stypendiów. Każda z uczestniczących w spotkaniach osób miała okazję pracować nad **narzędziem czerpiącym z takich dziedzin jak projektowanie strategii organizacji oraz ewaluacja polityk publicznych oraz przemyśleć sześć kroków:**

1. wizję,
2. misję,

3. strategię wsparcia,
4. profil stypendysty,
5. selekcję,
6. wnioski i działania.

W kolejnych częściach publikacji dzielimy się efektami wspólnej pracy i dyskusji.

Porady, dobre praktyki i wyzwania

Wybór grupy docelowej, sposobów rekrutacji osób do programu stypendialnego, a także selekcji laureatów i laureatek są jednymi z kluczowych, strategicznych elementów każdego programu stypendialnego. W tej części przedstawiamy wnioski płynące z naszej wieloletniej praktyki oraz dyskusji toczonych podczas spotkań pn. „Stypendia przyszłości”.

1. Misja i wizja programu stypendialnego powinna opierać się na analizie potrzeb i być spójna z obszarem działalności i ogólną misją organizacji. Podczas kilkunastu lat doświadczeń w analizie systemu stypendialnego w Polsce i na świecie przekonaliśmy się, że nie istnieje idealny ani uniwersalny program stypendialny. Jednak **idealnym fundamentem do refleksji nad takimi programami jest wskazanie ich misji i wizji zmiany, którą chcą wprowadzić.** Mądra diagnoza wspiera doprecyzowanie tych dwóch elementów, tak by nasza misja odpowiadała realnym potrzebom społecznym. To często pomijany, lecz niezwykle istotny element, który powinien towarzyszyć procesowi tworzenia nowych inicjatyw. Diagnoza zakłada zbadanie społeczności, na której rzecz chcemy działać, jej potrzeb, oczekiwań, problemów. Pochylamy się także nad kontekstem i otoczeniem programu stypendialnego. W ramach diagnozy można wykorzystywać wiele metod zbierania danych, o których pisaliśmy w poradniku „Stypendia przyszłości”³ w 2022 roku. Przykładem takiego procesu, który zrealizowaliśmy z Fundacją Inter Cars, jest „Diagnoza i analiza systemu stypendiów branżowych w Polsce”⁴.

2. Według Arkadiusza Kleja, prowadzącego drugie ubiegłoroczne spotkanie pod hasłem „Stypendia przyszłości”, programy stypendialne można porównać do polityk publicznych (także pod kątem procesu ich tworzenia). Oba mają na celu zaspokojenie rzeczywistych potrzeb. A zatem trafność tychże programów jest szczególnie istotna. Zarówno twórcy polityk publicznych, jak i programów stypendialnych powinni weryfikować trwałość i skuteczność swoich programów. Od tej

³ *Stypendia przyszłości. Praktyczny poradnik o programach stypendialnych*, Fundacja Dobra Sieć, Warszawa 2022, https://www.mojestypendium.pl/wp-content/uploads/2022/03/Stypendia-przyszlosci_MojeStypendium.pdf, s. 16–18. Publikacja powstała na zlecenie i przy wsparciu Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności.

⁴ *Diagnoza i analiza systemu stypendiów branżowych w Polsce*. Raport przygotowany przez Fundację Dobra Sieć przy współpracy i na zlecenie Fundacji Inter Cars, Warszawa 2022, https://fundacja.intercars.eu/akcelerator/files/FundacjaInterCars_FundacjaDobraSie%C4%87_raport.pdf.

zdolności może zależeć długotrwały sukces. **Skuteczne programy stypendialne budują stałą społeczność wdzięcznych osób, które w perspektywie lat same stają się darczyńcami/wolontariuszami inicjatywy. Trwałość buduje się przez społeczność, dla której tworzy się miejsce do „realizacji” swojej wdzięczności.** Taki sposób myślenia stawia przed programami bardzo wysokie wymagania – historie sukcesu pokazują jednak, że warto do nich aspirować, niezależnie od wielkości i zasobów programu.

3. W zależności od obranej misji, wizji, celu, a także zasobów, którymi dysponuje organizator danego programu stypendialnego, różnicują się strategie wsparcia dla stypendystów i stypendystek. Coraz więcej programów stypendialnych w Polsce decyduje się na wsparcie nie tylko finansowe, lecz także w postaci m.in. specjalnych szkoleń, webinarów, mentoringu, spotkań integracyjnych i sieciujących, doradztwa zawodowego, możliwości realizacji autorskich projektów społecznych lub edukacyjnych. Co więcej, osoby prowadzące programy, które obejmują tego typu **pozafinansowe wsparcie**, wskazują na szczególne docenienie tego aspektu przez samych odbiorców. Innymi słowy, **nierzadko nie same środki finansowe, ale właśnie innego typu możliwości i przestrzeń do rozwoju są szczególnie pozytywnie oceniane przez laureatów i laureatki.**

Zatem **podczas tworzenia koncepcji programu stypendialnego ważne jest pytanie nie tylko o to, kogo chcemy wspierać i wyróżniać, lecz także o formę i adekwatność wsparcia dla wybranej grupy odbiorców.** Szczególnie cenne są w tym wyborze różnorodne **metody analizy potrzeb oraz ewaluacji** wśród naszej potencjalnej, obecnej (stypendystów i stypendystek) i dawnej grupy odbiorców (absolwentów i absolwentek programu).

Jak wskazywały osoby uczestniczące w spotkaniach pn. „Stypendia przyszłości”, ich **stypendyści i stypendystki podczas nieformalnych rozmów i ewaluacji wskazywali, że potrzebują:**

- umiejętności rozmawiania, czytania ze zrozumieniem, prezentowania wyników badań,
- wyzwań, kontaktów ze specjalistami w danej dziedzinie, życzliwej krytyki i informacji, co mogą zrobić lepiej,
- rozwoju kompetencji społecznych,
- rozmów o pasji, braku presji sukcesu,
- życzliwej grupy, poczucia przynależności,
- ścieżki rozwoju,
- przestrzeni do integracji.

I właśnie **na tego typu społeczne potrzeby mogą także odpowiadać mądre, kompleksowe programy stypendialne.**

4. Coraz większe znaczenie dla organizatorów programów stypendialnych ma wsparcie psychologiczne młodzieży. Wzrasta świadomość na temat wagi zdrowia

psychicznego, a zespoły zajmujące się programami rozwojowymi starają się wspierać swoich odbiorców także w tym wymiarze, np. oferując bezpłatne warsztaty czy spotkania psychologiczne dla chętnych uczestników. Tematykę tę podejmowaliśmy szerzej w pierwszym poradniku dla organizatorów programów stypendialnych⁵, do którego lektury serdecznie zapraszamy.

5. Sposób selekcji kandydatów i kandydatek powinien być spójny z misją, wizją, celami i planowanymi rezultatami programu. Pożytecznym ćwiczeniem jest stworzenie kilku person laureata bądź laureatki. **Persona to wymyślony profil idealnego odbiorcy, zawierający szczegółową charakterystykę tej osoby** (cechy demograficzne, pasje, rytuały, problemy i bariery rozwoju, wartości, obawy itd.). Co interesujące, część organizatorów rzeczywiście ma dość silne wyobrażenie na temat idealnego stypendysty czy stypendystki. Podejmując decyzję o wyborze laureatów, porównują swoją wizję ze zgłoszonymi kandydaturami. Trzeba jednak dodać, że dla części osób „idealny” laureat stypendium nie istnieje.

Mimo to w każdym wypadku eksperyment myślowy, którym jest tworzenie przykładowych person naszych odbiorców, jest rozwijającym ćwiczeniem, które nie rzadko pomaga na nowo zdefiniować program stypendialny. W zależności zaś od powyższych komponentów, na które składa się persona, należy dobrać odpowiedni przepis na sposób rekrutacji.

Powszechną praktyką selekcji jest branie pod uwagę m.in. średniej ocen, sytuacji finansowej rodziny oraz udokumentowanych osiągnięć (naukowych, sportowych, artystycznych) **kandydujących. Przybywa jednak stopniowo inicjatyw, które stosują także pogłębione i kilkietapowe metody selekcji stypendystów i stypendystek, w tym:**

- rozmowy z komisją/kapitułą,
- eseje,
- listy motywacyjne i rekomendacje,
- obóz rekrutacyjny,
- zadania rekrutacyjne,
- nagranie wideo,
- wywiad środowiskowy.

Ciekawe podejście do tego zagadnienia ma Krajowy Fundusz na rzecz Dzieci. Fundusz, realizując Program ZDOLNI, kieruje się wtedy przede wszystkim pytaniem: Czy ten młody człowiek potrzebuje nas, żeby się rozwijać? I czy my danej osobie możemy coś zaoferować? W tym duchu jest też prowadzona unikatowa, oparta na wypowiedziach pisemnych, forma rekrutacji.

Warto nadmienić, że większość programów stypendialnych o charakterze naukowym mimo wszystko uwzględnia średnią jako ważne kryterium. Na przykład dla

⁵ *Stypendia przyszłości. Praktyczny poradnik o programach stypendialnych*, op. cit., s. 17-27.

British Alumni Society dobre oceny szkolne to papierek lakmusowy, dowód, że potencjalny stypendysta poradzi sobie z wymaganiami edukacji w szkole z internatem za granicą.

6. Podczas tworzenia oraz rozwoju programów stypendialnych, podobnie jak innych programów społecznych, należy także wziąć pod uwagę czynniki sukcesu. Innymi słowy, już na początku drogi trzeba się zastanowić, **po czym poznamy, że program stypendialny przynosi pożądane efekty?** W jaki sposób będziemy mierzyć to, jak przyczynia się do realizacji celu i osiągnięcia postanowionych mu celów? Jakie są nasze wymarzone rezultaty? Warto je dokładnie zaplanować i **wziąć pod uwagę zarówno twarde, jak i miękkie efekty działań.** Osoby pracujące w organizacjach stypendialnych wśród nich wymieniają:

- odsetek stypendystów i stypendystek, którzy dostają się na wybrane przez siebie studia w Polsce i dobre studia zagraniczne,
- rozwój kompetencji miękkich/społecznych osób uczestniczących w programie,
- zmiana postaw laureatów i laureatek, np. większa otwartość na nowe wyzwania i dalszy rozwój, większe poczucie własnej wartości, wzmocniona asertywność.

Wskaźniki sukcesu również należy dopasować do charakteru i skali programu. Duże programy potrzebują narzędzi z pogranicza badań ilościowych oraz analiz ekonomicznych, podczas gdy małe mogą się skutecznie opierać na wywiadach i innych pogłębionych metodach jakościowych zbierania danych.

Wypowiedzi organizatorów

W tej części również dzielimy się opowieściami osób pracujących w organizacjach realizujących programy stypendialne. Koordynatorzy, specjaliści, członkowie zarządów wypowiadają się o tym, jak powstały ich programy stypendialne, w jaki sposób opracowali systemu oceny aplikacji, a także z jakimi wyzwaniami zmagają się przy wyborze stypendystów i stypendystek. To inspirujące i szczere historie, które pokazują bogactwo doświadczeń i dobrych praktyk programów stypendialnych.

Ponadto opinie i **doświadczenia przedstawicieli i przedstawicielek organizacji pokazują, że decyzja o tym, komu przyznać stypendium i dlaczego, jest najczęściej trudnym wyborem.** To także narracje o tym, **jak budować transparentne, spójne programy społeczne i w sposób odpowiedzialny kierować wsparcie tam, gdzie jest ono najbardziej potrzebne.** Jesteśmy wdzięczni za te głosy.

Mamy nadzieję, że także dla was będzie to ważna, refleksyjna lektura na temat złożonego tematu, jakim jest tworzenie i realizacja programów stypendialnych, tak by jak najlepiej odpowiadały na potrzeby społeczne ich odbiorców.

Stypendia św. Mikołaja

**ANTONINA GRZĄDKOWSKA, KOORDYNATORKA PROGRAMU,
FUNDACJA ŚWIĘTEGO MIKOŁAJA**

Od czego zacząć tworzenie programu stypendialnego? Jak powstawała koncepcja waszego programu?

Zawsze warto zacząć od marzenia. My mamy takie: „Żeby w Polsce w ogóle nie było dzieci, którym wyłącznie sytuacja materialna uniemożliwia rozwój potencjału i talentu”.

Do kogo jest kierowany wasz program i w jaki sposób zostały ustalone kryteria wyboru kandydatów/ek w tym programie?

Program Stypendia św. Mikołaja jest skierowany do zdolnych i zaangażowanych społecznie uczniów z niezamożnych rodzin. Każdy kandydat przedstawia we wniosku swoje osiągnięcia i zaangażowanie, które komisja ocenia w skali od 0 do 5, a także dołącza oświadczenie o miesięcznych dochodach netto na członka rodziny. Kryterium dochodowe jest kryterium brzegowym. Stypendium św. Mikołaja trafia do dzieci, w których rodzinach dochód na osobę nie jest wyższy niż 2000 zł.

W jaki sposób decydujecie o przyznaniu stypendiów i dlaczego?

Zasady i kryteria mamy sprecyzowane w regulaminie. O przyznaniu stypendiów decyduje komisja stypendialna, która jest w szkole ucznia ubiegającego się o stypendium. Dzięki temu wiemy, że dziecko nie jest anonimowe, a informacje zawarte we wniosku są prawdziwe. Zostają uruchomione mechanizmy kontroli społecznej. Komisja stypendialna jest powoływana przez nauczycieli, którzy włączali się w organizację lokalnej zbiórki na stypendia, doświadczyli więc trudu fundraisingu, a więc nie będą chcieli sprzeniewierzyć zebranych środków. Pracownicy Fundacji Świętego Mikołaja weryfikują wszystkie wnioski i protokoły z komisji stypendialnej i w ten sposób stają się także gwarantem mądrej redystrybucji środków wobec darczyńców, którzy wpłacali pieniądze na stypendia.

Jakie wyzwania napotykaacie w ocenie:

- a) sytuacji materialnej,*
- b) osiągnięć i wyników,*
- c) talentów i aktywności społecznej kandydatów?*

Największym wyzwaniem jest porównywanie z sobą bardzo różnych wniosków, a więc wnioski dzieci wybitnych z rodzin o niskich – choć nie za bardzo – dochodach, z wnioskami dzieci, które nie mają spektakularnych osiągnięć i choć są bardzo dobrymi uczniami, to tym, co je wyróżnia, jest bardzo trudna sytuacja ich rodziny, w tym choroby, niepełnosprawność, wypadki losowe czy duża bieda.

Rodzice także często mają trudności z prawidłowym wypełnieniem oświadczenia dochodowego. Często jest tak, że im trudniejsza sytuacja rodziny, tym wniosek

jest napisany słabiej, a oświadczenie dochodowe budzi wątpliwości i musi być poprawiane. To oczywiście bardzo utrudnia ocenę wniosków. Dzięki naszej formule współpracy ze szkołą możemy w takich sytuacjach upewnić się co do realnej sytuacji dziecka i jego potrzeb.

Czy istnieje kandydat idealny do stypendium? A idealny program stypendialny?

Pewnie każdy organizator programu stypendialnego ma na starcie swojego wymarzonego, indywidualnego kandydata. Na ogół jednak życie i doświadczenie weryfikuje te oczekiwania. My już nie szukamy kandydatów idealnych, ale wystarczających. Chcemy przez stypendium dawać szansę i obserwować, jak została wykorzystana. Często życie nas zaskakuje i choć jakiś kandydat wydawał się wyjątkowy i idealny na etapie składania wniosku, to potem na etapie sprawozdawczości wychodzą problemy, a stypendysta, który złożył średnio napisany wniosek, otrzymał taki wiatr w żagle dzięki stypendium, uwierzył we własne siły i wspaniale wykorzystał rok i otrzymane wsparcie. Chyba takie historie lubimy najbardziej. Pewnie idealny program stypendialny, to właśnie taki, który staje się takim wiatrem.

Program Stypendialny Horyzonty

ELŻBIETA BRODA, KOORDYNATORKA W WOJEWÓDZTWIE POMORSKIM

ŁUKASZ KRZEMIŃSKI, KOORDYNATOR W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM

Od czego zacząć tworzenie programu stypendialnego?

Kolejne kroki to:

- określenie misji fundacji/stowarzyszenia,
- zdefiniowanie celów, które organizacja chce osiągnąć przez realizację programu,
- określenie grupy docelowej, zgodnej z misją i ideą fundacji/stowarzyszenia,
- badanie potrzeb grupy docelowej,
- analiza społeczno-ekonomiczna potrzeb grupy docelowej – rozpoznanie czynników wpływających na deficyty w grupie docelowej,
- analiza sposobów dotarcia do grupy docelowej,
- analiza budżetowa projektu,
- analiza finansowa projektu (fundusz żelazny, współpraca z interesariuszami zewnętrznymi: samorządem, biznesem, organizacjami pozarządowymi, fundraising),
- określenie potrzeb kadrowych,
- działania komunikacyjne – informacja o powstaniu nowego programu stypendialnego.

Jak powstawała koncepcja waszego programu?

Fundacja EFC jest fundacją rodzinną. Nasza narracja jest budowana wokół postaci Romana Czerneckiego – zasłużonego nauczyciela i pedagoga – działającego w okresie

okupacji niemieckiej w województwie świętokrzyskim wśród społeczności wiejskiej. Jego syn, czyli Andrzej Czernecki, który jest założycielem i fundatorem, określił grupę docelową i wysokość funduszu żelaznego na działalność organizacji, która kieruje obecnie Igor Czernecki.

Stypendia miały trafić do młodzieży z rejonów wiejskich, pochodzących z miejscowości do 5 tysięcy mieszkańców, z rodzin o niskich dochodach. Z czasem poszerzono kryterium zamieszkania do miejscowości do 30 tysięcy. W kolejnych latach zmieniliśmy formułę programu z pomocowego na formacyjny.

Do kogo jest kierowany wasz program i w jaki sposób zostały ustalone kryteria wyboru kandydatów/ek w tym programie?

Program Stypendialny Horyzonty jest kierowany do uczniów i uczennic kończących szkołę podstawową, którzy pochodzą z małych miejscowości, a chcieliby rozpocząć naukę w wymarzonym liceum lub technikum w dużym mieście. Na bazie naszych doświadczeń ustaliliśmy kryteria formalne, według których do programu zapraszamy osoby, które mieszkają w miejscowości do 30 tysięcy mieszkańców, uzyskały dobre lub rokujące na przyszłość wyniki i osiągnięcia w nauce oraz spełniają kryterium dochodowe. Żeby zróżnicować kandydatury, analizujemy również kryteria nieformalne, takie jak: sytuacja rodzinna, ekonomiczna, mieszkaniowa, zagrożenie wykluczeniem komunikacyjnym i społecznym, które określamy jako bariery w dostępie do jakościowej edukacji. Ponadto oceniamy osiągnięcia naukowe, artystyczne, sportowe, zaangażowanie społeczne, pasje i zainteresowania, które określamy jako ambicje. Poszukujemy kandydatów, którzy mimo barier mają wysokie aspiracje do rozwoju i zdobycia wykształcenia.

W jaki sposób decydujecie o przyznaniu stypendiów i dlaczego?

Rekrutacja do Programu Stypendialnego Horyzonty jest dwuetapowa. W pierwszej fazie zbieramy informacje za pośrednictwem formularza online, w którym są zawarte pytania zarówno do osób kandydujących, jak i ich opiekunów prawnych. W drugim etapie koordynatorzy spotykają się z kandydatami osobiście w ich środowisku, przeprowadzają z nimi rozmowy oraz ich rodzicami i nauczycielami. Uważamy, że spotkanie z potencjalnym stypendystą w jego środowisku jest bezcennym źródłem wiedzy na jego temat, szansą na poznanie nie tylko jego aspiracji, lecz także barier, które napotyka, by się w pełni realizować. Ponadto kandydaci i kandydatki przygotowują krótkie filmy na swój temat. Na podstawie informacji z formularza, tych zebranych podczas wywiadu oraz prezentacji filmowych komisja stypendialna ustala listę rankingową kandydatów.

Jakie wyzwania napotykać w ocenie sytuacji materialnej kandydatów?

Na szczęście nie musimy bazować na suchych danych z formularza, gdyż podczas spotkań z kandydatami i kandydatkami potrafimy naocznie zweryfikować sytuację materialną kandydatów. Wyzwanie pojawia się, kiedy warunki, które widzimy

w miejscu zamieszkania, odbiegają od tego, co zostało zadeklarowane w formularzu online.

Jakie wyzwania napotykacie w ocenie osiągnięć i wyników kandydatów?

Mamy świadomość, że oceny szkolne nie zawsze są miarodajne i odzwierciedlają faktyczne umiejętności i wiedzę ucznia, dlatego odeszliśmy od tego kryterium. Wyzwaniem jednak jest to, że uczestnicy naszego programu stypendialnego uczęszczają do renomowanych liceów i techników, a tutaj bez dobrych ocen trudno się dostać. Dlatego zdarzają się przypadki, gdy mamy obiecującego kandydata, który znajduje się wysoko na liście rankingowej, a ostatecznie nie dostaje się do szkoły średniej, w której program stypendialny jest realizowany.

Jakie wyzwania napotykacie w ocenie talentów i aktywności społecznej kandydatów?

Głównym wyzwaniem jest niemierzalność niektórych kryteriów. Bo jak np. wartościować czyjaś pasję lub motywację? Staramy się oczywiście być jak najbardziej obiektywni, ale w przypadku takich kryteriów zawsze jest zawarty element subiektywnej oceny.

Stypendium im. Stanisława Wyspiańskiego

**ARKADIUSZ KLEJ, PREZES HONOROWY STOWARZYSZENIA
IM. STANISŁAWA WYSPIAŃSKIEGO**

Jakie wyzwania napotykacie w ocenie osiągnięć i wyników kandydatów?

Stypendium im. Stanisława Wyspiańskiego jest raczej kolejnym krokiem dla większości naszych podopiecznych. Osiągnięcia mają dla nas znaczenie, ale jeszcze ważniejsza jest dla nas możliwość ich wsparcia. Czy zasoby naszej kapituły mogą w życiu tej osoby dużo zmienić – to kluczowe pytanie. Wyniki bardzo trudno zestawić ze względu na różnicę wieku (18–27 lat) kandydatów do naszego stypendium.

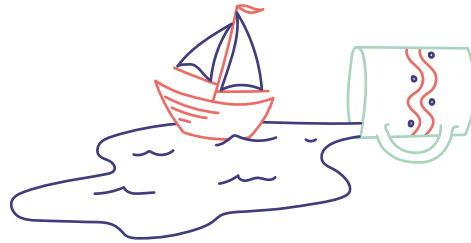
Stypendia British Alumni Society

**MARZENA REICH, WICEPRZEWODNICZĄCA, SCHOLARSHIP OFFICER,
BRITISH ALUMNI SOCIETY**

Jaka była geneza programu stypendialnego?

U podłoża naszego programu stypendialnego leżał fakt, że w Polsce już od lat 70. – co prawda w mikroskali – istniały możliwości uzyskania stypendium w szkole z internatem w innych krajach. Nabór był organizowany przez Ministerstwo Edukacji za pośrednictwem kilku wybranych szkół w Polsce bez żadnej możliwości zgłaszania się bezpośrednio przez zainteresowanych. W 1989 roku grupa absolwentów tego programu postanowiła stworzyć młodzieży taką właśnie możliwość, zwłaszcza że jako beneficjenci zdawaliśmy sobie sprawę, jak pozytywnie wpłynęła ona na nasze własne życie.

Zaczęliśmy od uzyskania kilku ofert od szkół w UK i pierwsza kwalifikacja ruszyła jeszcze w 1990 roku pod auspicjami Towarzystwa Szkół Zjednoczonego Świata. Oparliśmy się na oczekiwaniach samych szkół dotyczących profilu kandydatów, a także zasadach postępowania przy przyznawaniu stypendiów. Zmodyfikowaliśmy je odpowiednio, by odpowiadały polskiej specyfice.

Kto jest adresatem programu stypendialnego BAS?

Nasz program jest przeznaczony dla uczniów liceów ogólnokształcących pragnących podjąć naukę w szkole za granicą, pochodzących z rodzin, w których dochody nie przekraczają ustalonego pułapu. Nie jest on restrykcyjnie niski, ale jednak wyłącza dzieci z rodzin zdecydowanie zamożnych.

Stypendia są przyznawane po przeprowadzeniu kilkuetapowej kwalifikacji, podczas której kandydaci otrzymują punkty we wcześniej ustalonych kategoriach.

1. Etap pierwszy to ocena nadesłanego zgłoszenia zawierającego wiele wymaganych informacji.
2. Etap drugi to rozmowa z kandydatami, często z udziałem nauczycieli z naszych szkół partnerskich.

Jakie wyzwania napotykacie w ocenie sytuacji materialnej kandydatów?

Trudności te wynikają z bogactwa sytuacji życiowych. Na przykład dochody rodziny są wysokie, ale jest więcej dzieci. Lub też przeciwnie: nominalne dochody rodziny są niskie, ale jest udzielana nieujawniana pomoc przez krewnych, przyjaciół rodziny itp. Wbrew często spotykanej praktyce nie stosujemy kryterium dochodu na osobę, ponieważ trzeba by się pogodzić z niemożnością weryfikacji wielu sytuacji. Na przykład dochód jest wysoki, ale rodzina deklaruje, że spłaca pozabankową pożyczkę lub ponosi wysokie koszty leczenia jednego z członków rodziny. Przestrzegamy więc wymogu mówiącego, że dochód na całą rodzinę, bez względu na liczbę członków, nie może przekraczać pewnej kwoty, a jego wysokość jest weryfikowana przez zaświadczenie z Urzędu Skarbowego. Zdajemy sobie sprawę z ograniczeń, a nawet słabości takiego podejścia, ale nie znaleźliśmy lepszego.

Jakie wyzwania napotykacie w ocenie osiągnięć i wyników kandydatów?

Trudność polega na nieprzystawalności kryteriów ocen szkolnych między poszczególnymi szkołami. Jednak praktyka pokazała, że najmniejsze rozbieżności są

na poziomie najwyższych ocen, a w zasadzie takie są oczekiwane. Dodatkowo same tylko stopnie uzyskiwane z przedmiotów stanowią jedynie część oceny odnoszącej się do osiągnięć szkolnych. Równie ważne są efekty konkursów naukowych i olimpiad, w których ocena jest zewnętrzna i jednolita na poziomie krajowym.

Jakie wyzwania napotykacie w ocenie talentów i aktywności społecznej kandydatów?

Trudność polega na tym, że osoby bardzo utalentowane i społecznie aktywne nieraz nie osiągają takich ocen szkolnych, które są absolutnym wymogiem dla odniesienia sukcesu w angielskiej szkole, lub mają trudności emocjonalne, które mogłyby stać się wielkim problemem w internacie. Musimy koniecznie uwzględnić te czynniki i nie możemy pozwolić, by np. twórcza osobowość, nawet bardzo imponująca, stała się głównym czynnikiem decyzji o przyznaniu stypendium.

Szczególną trudność sprawiają kandydaci pochodzący z ośrodków, w których młodzież ma niewielkie szanse na pozaszkolne osiągnięcia, bo po prostu nie ma takich propozycji. W takich wypadkach przyglądamy się, w jaki sposób są wykorzystywane dostępne szanse: olimpiady przedmiotowe, sport, własna aktywność artystyczna, społeczna i charytatywna, i punktujemy je. Kandydaci pochodzący z takich ośrodków mogą otrzymywać dodatkowe punkty według uznania komisji oceniającej. Ogólnie jednak staramy się nie premiować po prostu trudnej sytuacji, lecz aktywne przełamywanie takowej.

W jaki sposób zapada decyzja o tym, kto otrzyma stypendium?

Decyduje łączna ocena uzyskana po przejściu obu etapów postępowania, przy czym w naszym wypadku rozmowa z kandydatem jest rozstrzygająca. Konieczne jest upewnienie się, że kandydat/ka cechuje się dojrzałością emocjonalną nieoddzowną do podjęcia nauki za granicą. Dlatego też kryteria rozmowy kwalifikacyjnej obejmują zupełnie inne wymogi niż tylko sprawdzenie poziomu opanowania języka angielskiego czy erudycji, są teraz punktowane takie umiejętności jak radzenie sobie ze stresem, nawiązanie kontaktu z komisją czy zdolności komunikacyjne przy słabszym poziomie językowym. Końcowa kwalifikacja kandydatów nie polega na prostym przeliczeniu liczby punktów przyznanych w poszczególnych etapach. Przy ustalaniu krótkiej listy kandydatów osoby najwyżej ocenione są zapraszane na rozmowę automatycznie, co jednak stanowi nie więcej niż 80 proc. osób znajdujących się na liście. Członkowie komisji oceniającej mają następnie prawo wskazać, z kim chcieliby porozmawiać, i nie kierują się liczbą uzyskanych punktów przez kandydatów. Co ważne, spora część tak wskazanych osób następnie uzyskuje stypendia i bardzo dobrze radzi sobie w szkołach i na studiach. Jednocześnie nierzadko jest tak, że ci, którzy zostali bardzo wysoko ocenieni w pierwszej części postępowania, na rozmowie wypadają słabo.

W końcowym etapie nominacje laureatów, którym oferuje się stypendia, nie są bezpośrednim odbiciem uzyskanej liczby punktów. Jednak nasze „blind tests”

wykazały, że członkowie komisji prowadzącej rozmowy, a nieznający dotychczasowych rankingów wskazują jako swoich kandydatów właśnie te osoby, które uzyskały najwyższą liczbę punktów w całym postępowaniu.

Za szczególnie ważną cechę naszego systemu oceniania uważam harmonijne połączenie czynników liniowych (punktów wyliczanych na podstawie ocen czy wyników egzaminów) z ocenami czysto uznaniowymi. Nasz system wskazywania najlepszych kandydatów do nauki w UK rzeczywiście zwraca uwagę na istotne czynniki sukcesu.

Czy istnieje kandydat idealny do stypendium?

W naszym wypadku zapewne tak. Nie jest to jeden model, lecz kilka: naukowiec/badacz, przedsiębiorca/polityk, artysta. Bez względu na tak zdefiniowane zdolności musi jednak charakteryzować się wysokimi ocenami szkolnymi i szerokimi zainteresowaniami poza swoją główną dziedziną.

Program Stypendialny „Z rączki do rączki”

**ZUZANNA KOMORNICKA, SPECJALISTKA DS. KOMUNIKACJI I PROMOCJI,
FUNDUSZ LOKALNY MASYWU ŚNIEŻNIKA**

Od czego zacząć tworzenie programu stypendialnego? Jak powstawała koncepcja waszego programu?

Program powstał ponad 20 lat temu. Jest skierowany m.in. do utalentowanych uczniów z niezamożnych rodzin. Przy jego tworzeniu kluczowe było pozyskiwanie darczyńców. Zależało nam, by w naszym dość ubogim regionie każdy mógł nim zostać. Dlatego każda, nawet najdrobniejsza wpłata ma znaczenie. Niektórych nie stać na to, by miesięcznie przeznaczać 150 złotych na stypendium dla licealisty/ki. Jeśli jednak znajdą się trzy osoby, z których każda przeznaczy na ten cel 50 złotych miesięcznie, możemy sfinansować stypendium. W ten sposób zrodził się program, dzięki któremu ufundowaliśmy ponad 1800 stypendiów. Wielu z nich wraca do nas jako darczyńcy, często mówiąc, że to była świetna inwestycja, która pozwoliła im rozwinąć skrzydła.

Jakie wyzwania napotykać w ocenie talentów i aktywności społecznej kandydatów?

Zdarzają nam się trudności w ocenianiu aktywności społecznej kandydatów. Mieliśmy kilka razy sytuację, że kandydat był zaangażowany w wiele działań społecznych, ale jego skromność lub niskie poczucie własnej wartości nie pozwalała, by szeroko to opisać w formularzu aplikacyjnym. Dopiero po rozmowach z nauczycielami czy osobami z danej gminy dowiadaliśmy się, jakie są realne dokonania ucznia. Często są to naprawdę imponujące projekty.

Stypendia m.st. Warszawy im. Jana Pawła II

**BARTŁOMIEJ MIĄSKO, SPECJALISTA DS. STYPENDIÓW,
CENTRUM MYŚLI JANA PAWŁA II**

Od czego zacząć tworzenie programu stypendialnego? Jak powstawała koncepcja waszego programu?

Nasz program stypendialny rozwija się już prawie 20 lat. Od początku miasto chciało uhonorować najzdolniejszych uczniów w Warszawie. Najzdolniejszych nie oznaczało tu tylko tych osiągających wysokie średnie – oznacza to tych mających jakiś talent, dar, który chcą rozwijać. Koncepcja naszego programu zmieniała się przez lata, bo zmieniały się warunki, w których działamy, i potrzeby młodych ludzi. W naszej pracy najważniejsze jest słuchanie młodych i rozmowa z nimi, dzięki otwarciu naszej instytucji na dialog włączamy naszych stypendystów w takie działania, które pozwala im mądrze komunikować się z innymi ludźmi i wyrażać swoje potrzeby.

Do kogo jest kierowany wasz program i w jaki sposób zostały ustalone kryteria wyboru kandydatów/ek w tym programie?

Program kierujemy do uczniów od IV klasy szkoły podstawowej i studentów wszystkich lat, pobierających naukę na terenie Warszawy i pochodzących z rodzin, których dochody nie przekraczają miesięcznie 2500 zł netto na osobę, osiągających średnią minimum 4,0 (uczniowie) i 3,5 (studenci) oraz – co najważniejsze – odznaczających się osiągnięciami naukowymi, sportowymi, artystycznymi lub społecznymi. Dobór stypendystów opiera się na ocenie ich dokonań w trzech aspektach: zasięgu sukcesu, zaangażowania i czasu trwania. Chcemy doceniać młodych, którzy są oddani temu, co robią.

Jakie wyzwania napotykanie w ocenie sytuacji materialnej kandydatów?

W naszej pracy opieramy się na ustawie o świadczeniach rodzinnych i też musimy jej przestrzegać. Dużym problemem są szybkie zmiany podatkowe, które musimy śledzić, by uprzedzić ewentualne problemy. Wiele kłopotu sprawia nam też ogrom dokumentów, których musimy z tego powodu wymagać. Jednak wiemy, że dzięki zachowaniu przepisów ustawy możemy rzetelnie ocenić naszych kandydatów.

Jakie wyzwania napotykanie w ocenie osiągnięć, wyników, talentów i aktywności społecznej kandydatów?

Z każdym wnioskiem zapoznają się merytorycznie dwaj eksperci, którzy pracują oddzielnie i nie dzielą się swoimi uwagami na ich temat podczas wydawania opinii. Zawsze staramy się oceniać na tle grupy. Czym innym są regularne treningi dla ucznia IV klasy, a czym innym dla studenta. Z wiekiem wzrasta nacisk na samodzielność kandydata w działaniu. Uwzględniamy też sytuację zdrowotną i rodzinną. Bardzo ważne jest dokładne udokumentowanie osiągnięć kandydata oraz ich potwierdzenie. Naszym wymogiem jest przyniesienie zaświadczeń podbitych pieczęcią

instytucji wystawiającej, a dobrą praktyką, do której nawołujemy, jest zapisywanie liczby godzin poświęconych na daną aktywność. Dzięki temu mamy lepszy ogląd zaangażowania kandydata.

Czy istnieje kandydat idealny do stypendium? A idealny program stypendialny?

Chyba nie da się odpowiedzieć na to pytanie wprost. Bo nie ma takiego kandydata, który byłby idealny. Najbardziej cenimy kandydatów aktywnych i łączących swoje pasje z nauką. Naszym celem nie jest szukanie ideałów albo wzorców z Sèvres, ale raczej dawanie szansy na rozwój. W naszym podejściu do doboru kandydatów staramy się zawsze widzieć człowieka, a nie średnią ocen czy legitymację elitarniej szkoły. Często bywa, że najwięcej punktów za osiągnięcia otrzymują kandydaci ze słabszymi ocenami, z trochę mniej prestiżowej szkoły, którzy mają talent.

Program Stypendiów Pomostowych

**RENATA JANOWSKA, SPECJALISTKA DS. PROGRAMÓW,
FUNDACJA EDUKACYJNA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI**

Od czego zacząć tworzenie programu stypendialnego? Jak powstawała koncepcja waszego programu?

Koncepcja Programu Stypendiów Pomostowych powstała 2002 roku w odpowiedzi na nierówności w sferze edukacyjnej między młodzieżą mieszkającą na terenach wiejskich i w małych miastach (do 20 tysięcy mieszkańców) a młodzieżą z dużych ośrodków miejskich. Autorem inicjatywy była Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności.

Celem programu było ułatwienie startu na studia zdolnym maturzystom zamieszkującym na wsi, głównie na terenach popegeerowskich, którzy z uwagi na trudną sytuację materialną w ogóle nie rozważali decyzji o kontynuowaniu nauki. Ufundowanie stypendiów na pierwszy rok miało zachęcić do kontynuowania edukacji i przyczynić się do zminimalizowania dysproporcji edukacyjnych. Program realizuje koalicja partnerów, gwarantuje to lepsze dotarcie do kandydatów i przyznawanie większej liczby stypendiów.

Do kogo jest kierowany wasz program i w jaki sposób zostały ustalone kryteria wyboru kandydatów/ek w tym programie?

Program jest adresowany do ambitnej, niezamożnej młodzieży ze wsi i z małych miejscowości. Przez lata zmieniała się jego struktura i zasięg, do istniejącego segmentu młodzieży pochodzącej z rodzin popegeerowskich dołączono kolejne:

- uczestników centralnych etapów olimpiad przedmiotowych w szkole średniej,
- kandydatów z rodzin wielodzietnych lub będących członkami rodzin zastępczych/domów dziecka,
- młodzieży rekomendowanej przez organizacje lokalne będące partnerami PSP.

Zasady przyznawania stypendiów i kryteria wyboru kandydatów ustalono w porozumieniu z koalicją partnerów realizujących program w danym segmencie. Oprócz dopasowania do konkretnego profilu kandydat powinien spełnić kryterium dochodu, mieć odpowiednie wyniki egzaminów z matury, mieszkać na terenach wiejskich lub w mieście do 20 tysięcy mieszkańców, podjąć studia stacjonarne na pierwszym roku w polskiej publicznej uczelni akademickiej.

Jakie wyzwania napotykacie w ocenie sytuacji materialnej kandydatów?

Wnioski o stypendia są składane elektronicznie. Rozpatrujemy wyłącznie wnioski złożone w terminie i kompletne. Ponieważ o stypendium aplikuje więcej kandydatów spełniających wszystkie kryteria, niż wynoszą możliwości finansowe PSP, o przyznaniu stypendium decyduje miejsce na liście rankingowej, stworzonej według wyników osiągniętych na maturze. W przypadku równej liczby punktów stypendia otrzymują osoby o niższych dochodach.

Sytuację materialną kandydata badamy w konkretnym miesiącu: czerwcu. Wymagamy więc precyzyjnego określenia źródeł dochodu i sporządzenia wykazu dokumentów potwierdzających te dochody. Wyliczenie dochodu następuje tylko na podstawie dostarczonych dokumentów – istnieje ryzyko nieuwzględnienia wszystkich źródeł dochodu przez kandydata lub przedłożenia nieuwiarygodnionych zaświadczeń. Przy braku możliwości osobistej weryfikacji (podczas wizji lokalnej) istotne znaczenie ma rekomendowanie do programu kandydatów przez organizacje lokalne, te bowiem znają swoich podopiecznych. Wyzwaniem jest też komunikacja z kandydatem w związku z koniecznością dookreślenia wysokości dochodów czy uzupełnienia dokumentów – kandydaci często nie są zorientowani w rodzinnej sytuacji materialnej, istnieje konieczność skontaktowania się z rodzicem, by wyjaśnić konkretną kwestię.

Czy istnieje kandydat idealny do stypendium? A idealny program stypendialny?

Nie ma kandydata idealnego do stypendium, co najwyżej jest kandydat właściwy – odpowiadający profilem i spełniający wszystkie kryteria programu.

Unikałabym stwierdzenia „program idealny”, zamiast tego użyłabym sformułowań „program rozwijający, dający perspektywę, dobrze dopasowany do potrzeb kandydatów, rozwiązujący palące problemy społeczne, cieszący się bardzo dobrymi opiniami i ocenami beneficjentów oraz partnerów, dający satysfakcję osobom zaangażowanym w jego realizację”.

Podsumowanie i plany na przyszłość

W tym poradniku przyglądaliśmy się konkretnym praktykom tworzenia:

- ciekawych narracji wokół programów stypendialnych,
- poczucia dumy z przynależności do programu stypendialnego,
- pozytywnych skojarzeń wokół stypendiów,
- kryteriów wyboru laureatów i laureatek oraz mapowania talentów.

Dobre programy stypendialne są rozpoznawalne i budowane wspólnie⁶. Ich rozwój to systematyczna, odpowiedzialna, długofalowa oraz niepozbawiona wyzwań droga. Nagrodą za ten trud jest tworzenie trampoliny czy lokomotywy do rozwoju odbiorców. Odpowiadanie na problemy społeczne (np. nierówności w dostępie do edukacji) i tworzenie narzędzi do ich przewyciężania. A mówiąc wprost: pomoc w realizacji marzeń. Wierzymy zatem, że jest to ścieżka, którą warto wybrać, by realizować kluczowe cele programów stypendialnych, czyli wspieranie zdolnych i ambitnych osób, promowanie talentów i osiągnięć oraz motywowanie do dalszego kształcenia⁷.

Jagoda, ambasadorka programu Mojego Stypendium i wielokrotna stypendystka, tak wyraziła się o swoim uczestnictwie w programach stypendialnych: „Stypendia to dla mnie ogromna szansa i myślę, że w pełni korzystałam i dalej korzystam z tych

⁶ *Karta Zasad Dobrego Programu Stypendialnego*: <https://www.mojestypendium.pl/artykuly-dla-organizatorow/karta-zasad-dobrego-programu-stypendialnego/>. Karta to efekt wspólnej pracy środowiska instytucji zaangażowanych w rozwój programów stypendialnych skupionych wokół konferencji „Stypendia w polskiej edukacji”.

⁷ *Mapa stypendiów III. Raport z badania programów stypendialnych w Polsce 2019–2020*, Fundacja Dobra Sieć, Warszawa 2021. Raport powstał na zlecenie i przy wsparciu Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności.

okazji. Dzięki nim mogłam wziąć udział w programach rozwojowych, udzielać się w akcjach wolontariackich, zostać mentee. To wszystko sprawiło, że jestem dziś właśnie w tym miejscu i czuję się szczęśliwa. Warto pamiętać, że życie daje wiele możliwości, ale czasem trzeba się odważyć, wyrwać ze schematu i sięgnąć szczytów!”⁸.

Mamy nadzieję, że poradnik był interesującą i skłaniającą do refleksji lekturą. Jeszcze raz serdecznie dziękujemy wszystkim uczestnikom cyklu spotkań „Stypendia przyszłości” za ich zaangażowanie na rzecz tworzenia mądrych programów stypendialnych oraz otwartość do dzielenia się swoimi doświadczeniami, także w tym poradniku. Z radością oczekujemy na kolejne spotkania i poszerzanie współpracy, by popularyzować programy stypendialne z całej Polski.

Dzięki gronu partnerów, darczyńców i wolontariuszy możemy rozbudowywać portal MojeStypendium.pl, tworzyć wartościowe, bezpłatne treści, analizy i publikacje. Jeśli korzystacie z naszego portalu i cenicie naszą wiedzę, pomóżcie nam działać jeszcze lepiej, by tysiące młodych, zdolnych osób z całej Polski mogło rozwijać swoje pasje, kontynuować edukację i realizować życiowe cele: mojestypendium.pl/wsparcie!

Jako zespół Fundacji Dobra Sieć, która prowadzi największy w Polsce portal edukacyjny o stypendiach, zapraszamy również do zapoznania się z [możliwościami współpracy](#): od wielu lat wspieramy organizacje w tworzeniu, ewaluacji i promocji programów rozwojowych.

Dziękujemy i do usłyszenia!

⁸ Jagoda Andrzejewska, Ambasadorka MojeStypendium.pl, <https://www.mojestypendium.pl/aktualnosci/jagoda-andrzejewska-ambasadorka-mojestypendium-pl/>

Opracowanie: Aleksandra Belina

Autorzy i autorki wypowiedzi: Karolina Biel, Renata Janowska (Fundacja Edukacyjna Przedsiębiorczości), Antonina Grządkowska, Anna Grunwald (Fundacja Świętego Mikołaja), Arkadiusz Klej (Stowarzyszenie im. Stanisława Wyspiańskiego), Bartłomiej Miąsko (Centrum Myśli Jana Pawła II), Elżbieta Broda, Łukasz Krzemiński, Andrzej Pękoś (Fundacja EFC), Marzena Reich (British Alumni Society), Zuzanna Komornicka (Fundusz Lokalny Masywu Śnieżnika).

W broszurze wykorzystano fragmenty artykułów podsumowujących spotkania autorstwa Kacpra Kondrackiego i Małgorzaty Stradomskiej-Kalinki opublikowanych na stronie mojestypendium.pl.

Redakcja i korekta: Dominik Wódz

Projekt i skład: Anna Weksej

Wydawca:

Fundacja Dobra Sieć
ul. Marszałkowska 20/22 lok. 41
00-590 Warszawa

www.mojestypendium.pl

www.dobrasiec.org

www.facebook.com/mojestypendiumpl

POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

Publikacja została sfinansowana przez Polsko-Amerykańską Fundację Wolności.

Publikacja „Stypendia przyszłości III. Praktyczny poradnik o programach stypendialnych” jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne 4.0 Międzynarodowa. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Aleksandry Beliny i Fundacji Dobra Sieć. Utwór powstał w ramach Programu „Stypendia Pomostowe 2023-24 – komponent: Promocja programów stypendialnych i wolontariatu”, realizowanego przez Fundację Dobra Sieć przy wykorzystaniu środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności. Zezwala się na dowolne wykorzystanie treści – pod warunkiem zachowania niniejszej informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, posiadanych praw oraz o Programie „Stypendia Pomostowe 2023-24 – komponent: Promocja programów stypendialnych i wolontariatu”.

Treść licencji jest dostępna na stronie: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.pl>

